Научн. чит. зал

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Хай живе комунізм, який утверджує на землі Мир, Працю, Свободу, Рівність, Братерство і Щастя всіх народів!

(Із Жовтневих Закликів ЦК КПРС).

ЗА наукові КАДРИ

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ та профкому Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

№ 31 (690) | П'ятниця, 27 жовтня 1961 року. | Ціна 2 коп.

З'ЇЗД БУДІВНИКІВ КОМУНІЗМУ

Інформаційне повідомлення про XXII з'їзд КПРС

24 жовтня в Москві, у Кремлівському Палаці з'їздів, продовжував свою роботу черговий XXII з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу.

На ранковому засіданні з'їзд вітали палко зустрінуті делегатами і гостями представники зарубіжних комуністичних і робітничих партій товариші: Вікторіо Кодовілья — секретар ЦК Комуністичної партії Аргентіни, Костас Коліянніс — перший секретар ЦК Комуністичної партії Греції, Тім Бак — генеральний секретар Комуністичної партії Канади, Халед Багдаш — генеральний секретар ЦК Сірійської комуністичної партії. З'їзд вітав Сайфулай Діалло — політичний секретар Демократичної партії Гвінеї, голова Національних зборів Гвінейської Республіки, тепло зустрінутий делегатами.

Потім з'їзд продовжував обговорення звіту Центрального Комітету КПРС, проекту Програми Комуністичної партії Радянського Союзу і звітної доповіді Центральної Ревізійної Комісії КПРС. На засіданні виступили товариші: С. П. Павлов — перший секретар ЦК ВЛКСМ, Н. А. Мухітдінов — секретар ЦК КПРС, М. О. Шолохов — письменник (Ростовська парторганізація), А. Я. Пельше — перший секретар ЦК Компартії Латвії, Л. Ф. Ільїчов — завідуючий відділом пропаганди і агітації ЦК КПРС по союзних республіках.

На вечірньому засіданні з'їзд вітали палко зустрінуті делегатами і гостями глава делегації Народної партії Конвенту Республіки Гана Ебенезер Цефас Квей, член Політбюро партії Суданський Союз Республіки Малі, депутат Національних зборів Тідьяні Траоре і представники зарубіжних комуністичних і робітничих партій товариші: Еміль Левлієн — голова Комуністичної партії Норвегії, Ернест Бюрнель — голова Комуністичної партії Бельгії, Родней Арісменді — перший секретар ЦК Комуністичної партії Уругваю.

З'їзд продовжував обговорення звіту Центрального Комітету КПРС, проекту Програми Комуністичної партії Радянського Союзу і звітної доповіді Центральної Ревізійної Комісії КПРС. На засіданні виступили товариші: В. В. Грачов — голова колгоспу села Калинівка Хомутівського району (Курська парторганізація), М. М. Шверник — голова Комітету Партійного Контролю при ЦК КПРС, Б. М. Пономарьов — завідуючий міжнародним відділом ЦК КПРС, А. П. Кириленко — перший секретар Свердловського обкому КПРС, Г. Г. Абрамов — перший секретар Московського обкому КПРС.

ТРУДОВІ УСПІХИ

Готуючи гідну зустріч XXII з'їзду КПРС і виконуючи рішення ЦК ЛКСМУ і інструкції МВССО УРСР про проведення II-го республіканського огляду суспільно-корисної праці студентської молоді вищих учбових закладів, комітет комсомолу ОДУ підвів підсумки суспільно-корисної праці студентів за 1961 р. Взяті зобов'язання комсомольські організації виконали з честю.

17.X-61 р. на засіданні бюро КСМ були підведені підсумки змагання між факультетами, курсами, групами нашого університету.

На суботниках, на будівництві, на фабриках, заводах і колгоспних ланах (не враховуючи праці в колгоспах восени 1961 р.) студентами університету відпрацьовано 186.108 годин, а кожним студентом в середньому по 67 годин. Це перевершує взяті зобов'язання більше, ніж у півтора раза.

Перше місце серед факультетів зайняли історики, які відпрацювали 19.646 годин, а кожний студент в середньому — 103 год.

Крім того, студенти цього факультету виконували цілий ряд робіт, які не піддаються підрахунку: працювали в піонерських таборах, дитячих установах, читали лекції на підприємствах і в колгоспах, організовували читання і бесіди на колгоспних полях під час літніх канікул. Друге місце поділили між собою географи і хіміки, де на кожного студента припадає по 72 год.

Кращими серед курсів визнані IV курс філологічного факультету (укр. відділ), II курс фізфаку і IV курс історичного факультету. Останній відпрацював 6874 години, в середньому по 140 год. на кожного студента. Ці курси завжди підтримували всі починання, брали активну участь у всіх міроприємствах.

Є факультети, які відпрацювали значно більше годин, ніж подано в звітах. В цьому винні трудсектори факультетських бюро, які недобросовісно поставились до завдання обліку праці студентів. Так, наприклад, фізики зробили великий внесок в копилку суспільно-корисної праці університету. Але їх трудсектор недостатньо попрацював, щоб висвітлити трудові справи своїх студентів. Тому фізичний факультет зайняв лише 5 місце серед факультетів. Крайнє незадовільно працює трудсектор комсомольського бюро факультету іноземних мов (Найченко); вона навіть не з'явилась на бюро комітету комсомолу університету, щоб звітувати про роботу студентів свого факультету за цей рік. Комсомольські організації факультетів повинні звернути увагу на облік своєї праці, яка займає важливе місце в справі комуністичного виховання майбутніх спеціалістів.

В. ЗАМУЛЕНКО,
член бюро комітету ЛКСМУ університету.

У НАШИХ ПЕРШОКУРСНИКІВ

В цьому році в дружний колектив хіміків влилось 75 новачків—студентів-першокурсників.

Ми побували у дівчат-першокурсниць, які живуть в 19 кімнаті (гуртожиток № 3), і попросили їх поділитись своїми враженнями, розповісти про навчання та студентське життя.

І вересня надовго залишиться в пам'яті першокурсників. В цей день здійснилась їх мрія — вони стали студентами хімічного факультету.

Після кількох днів навчання І курс разом з усім факультетом поїхав у колгосп. В колгоспі працювали дуже добре, дружно. Тут, в колгоспі, всі познайомились, в праці краще пізнали один одного.

Зараз першокурсники уже не новачки і не гості хімічного факультету, вони повноправні члени колективу, господарі. Серед них багато спортсменів; Купріянова, Галка, Заболотна і інші будуть захищати на змаганнях честь факультету.

Активну участь беруть першокурсники в житті факультету. Рясинцева і Ускач — члени культради, більшу частину редколегії газети «Радянський хімік» складають також першокурсники.

Звичайно, вони захоплюються хімією. Їм подобається працювати в лабораторіях. Білоус і Колосов уже записались і працюють в наукових гуртках.

Трапляються і труднощі. Не вміють вони ще конспектувати лекції, особливо з історії КПРС. Не навчились ще працювати з першоджерелами, важко виділити головне: дуже багато часу витрачається на підготовку до семінару. Але відчувається, що всі ці труднощі першокурсники подолають дуже швидко. Вже тепер, коли ще попереду 5 років навчання, вони говорять про майбутню працю, як про сьогоднішню, вони хочуть працювати в дослідних інститутах, на заводах, в школах.

Н. КУЛЯ.

З ЕНТУЗІАЗМОМ

19 жовтня студенти І і IV курсів філфаку працювали після лекцій в Ботанічному саду і на схилах Аркадії. Це перший недільник після повернення з колгоспу. За кілька днів раніше всі знали про недільник. Причому це повідомлення супроводжувалось кимось в жарт сказаним: «Хто не поїде, буде 5 днів відпрацьовувати».

Як би там не було, а переважаюча більшість студентів поїхала з радістю в Ботанічний.

Працювали в основному добре. Як завжди, IV український — з піснями та жартами. Обидва перші курси працювали з вогником.

— Коли б не недостача часу, то ми згодні й щодня працювати. Працювали ми з великим задоволенням,— говорять першокурсники.

Жаль тільки, що радість праці затьмарювалась у першокурсників згадкою про семінар з історії партії, який повинен був відбутися на слідуючий день. Не сподобалось їм, як працювали студенти IV російського:

— Вони подають нам поганий приклад.

Ну що ж, іноді не завадить старшокурсникам повчитися у молодших товаришів, як треба працювати.

А в неділю, 22 жовтня, там же працювали студенти хімічного факультету. Хіміки провели недільник не гірше філологів і з своїм завданням справились успішно.

Історики працювали у себе «вдома». Вони прибирали свій корпус — мили вікна, двері, підлогу, навели всюди чистоту і порядок, пообкопували дерева. Приємно тепер працювати в аудиторіях істфаку.

На всіх факультетах недільники пройшли організовано, без зривів.

ДВІ ГОДИНИ НА КИТОБАЗІ

Нещодавно студенти нашого факультету провели цікаву екскурсію. Вони побували на китобазі «Радянська Україна», яка готувалась до другого рейсу в далеку Антарктиду. Дві години провели студенти на борту гіганта, команда якого у важких кліматичних умовах завоювала звання корабля комуністичної праці. Історики оглянули завод, на якому обробляються забиті кити, кают-компанію, побували в рубці управління і т. д. Екскурсоводи розповіли багато цікавого про різні зупинки в іноземних портах і симпатії простих людей багатьох країн, з якими зустрічались радянські моряки.

Ця екскурсія багато дала нам як майбутнім педагогам.

Л. МАЙОРОВ,

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НА КОНФЕРЕНЦІЇ СЛАВІСТІВ РЕСПУБЛІКИ

ТОВАРИСЬКИЙ ОБМІН ДУМКАМИ

На секції мовознавства IV республіканської славістичної конференції було заслухано і обговорено 30 доповідей. Всі ці доповіді можна поділити на три групи: 1) доповіді, присвячені історії слов'янських літературних мов; 2) доповіді, присвячені історії фонетичної і граматичної систем слов'янських мов; 3) доповіді, присвячені діалектології і топоніміці слов'янських мов.

Якщо на попередніх трьох республіканських славістичних конференціях переважали доповіді на граматичні та діалектологічні теми, то на четвертій славістичній конференції в Одесі вже переважали доповіді на теми з історії слов'янських літературних мов. Так, доцент П. А. Дмитрієв у своїй доповіді коротко схарактеризував основні етапи розвитку сербохорватської національної літературної мови, а доцент Г. О. Ліліч звернула увагу учасників конференції на взаємини між сучасними чеською і російською мовами. Доцент А. А. Москаленко виніс на обговорення питання про походження української писемної літературної мови.

Але найбільше доповідей було заслухано про мовну майстерність Т. Г. Шевченка, про мовні шевченківські традиції у розвитку української літературної мови. Серед цих доповідей треба відзначити доповідь «До питання про джерела майстерності «Кобзаря» Т. Г. Шевченка» доцента Ф. Р. Медведєва, «До характеристики вокалізму поетичної мови Т. Г. Шевченка» доцента М. А. Жовтобрюха, «Леся Українка — продовжувач мовних традицій Т. Г. Шевченка» доцента М. Ф. Бойко.

Більше, ніж на попередніх славістичних конференціях, на цей раз було приділено уваги питанням словотвору у слов'янських мовах. Особливий інтерес і жваве обговорення викликали доповіді: «Про деякі утворення відзайменникових коренів у сучасних слов'янських мовах» професора Н. І. Букатевича, «Порівняльна характеристика словотвору лужицьких назв живих істот жіночої статі на загальнослов'янському фоні» доцента І. І. Ковалика, «Основоскладання як засіб поповнення словникового складу української мови» доцента А. В. Майбороди.

Робота секції мовознавства проходила досить активно. Всі її учасники залишились цілком задоволені результатами товариського обміну думками.

Доц. А. А. МОСКАЛЕНКО.

ТРИ ПРОБЛЕМИ

Протягом 13—14 жовтня 1961 р. секція літературознавства провела 4 засідання, на яких було прочитано 15 доповідей. Крім того, доповідь доцента Г. А. В'язовського «Проблеми вивчення зв'язків Т. Г. Шевченка з слов'янськими літераторами» була проголошена на пленарному засіданні.

В роботі брали участь вчені Києва, Харкова, Львова, Одеси, Дрогобича, Снятина, Балти, а також значна частина студентів філологічного факультету університету ім. І. І. Мечникова та вчителів міста.

Доповідачі в основному висвітлили в своїх працях три наукові проблеми. Перша — проблема перекладу творів Т. Г. Шевченка на слов'янські мови — польську, болгарську, сербську. З цього погляду цікавими і грунтовними були доповіді Т. І. Пачовського «Маловідомі переклади поезій Т. Г. Шевченка на польську мову», Б. І. Галащука «Два переклади «Кобзаря» на болгарську мову», М. Я. Гольберга «Глішич — сербський перекладач Т. Г. Шевченка».

Другою важливою проблемою, яка привернула увагу вчених-славістів, була проблема міжслов'янських літературних зв'язків. Цій проблемі присвятили свої доповіді: професор О. В. Чичерін — «Один з етапів критичного реалізму (Ян Неруда, Чехов, Коцюбинський)»; доцент Б. Я. Барська — «До питання про чесько-російські літературні зв'язки»; кандидат філологічних наук Н. Х. Копистянська — «С. К. Нейман про Закарпаття»; кандидат філологічних наук В. І. Шевчук — «Чеська література на Україні в післявоєнні роки»; вчителька О. Г. Височанська — «Чеський герой двох українських радянських романів»; кандидат філологічних наук Я. І. Шуст — «Слово о полку Ігоревім» в болгарському перекладі».

Третя проблема — це проблема дослідження творчості слов'янських письменників. Доповіді про І. Франка, Н. Вапцарова, Христо Ботєва прочитали доктор філологічних наук Г. Д. Вервес — «Типи і прототипи незакінченої повісті І. Франка з українсько-польських суспільних взаємин («Не спитавши броду»)»; молодший науковий співробітник В. О. Захаржевська — «Н. Вапцаров українською мовою»; доцент Б. О. Шайкевич і вчитель Х. Г. Цеомашко — «Нові матеріали про життя та творчість Христо Ботєва».

Жвава дискусія, яка розгорнулась під час обговорення доповідей, свідчить про важливість піднятих проблем славістики. Виступаючі тт. Б. О. Шайкевич, Т. І. Пачовський, Г. А. В'язовський, Г. Д. Вервес, О. В. Чичерін та ін. зупинились на питаннях, піднятих доповідачами в своїх дослідженнях, і які ще чекають своїх дослідників. Майбутня славістична конференція, яка відбудеться в Ужгороді, продовжить роботу, що її розпочали літературознавці-славісти в Одесі.

Четверта республіканська славістична наукова конференція відіграла виключно важливу роль в розвитку славістичної науки. Літературознавча секція приєдналась до пропозиції всіх учасників видати матеріали конференції окремим збірником

І. Я. ЗАЄЦЬ,
кандидат філологічних наук.

Цікаві доповіді

Цікаві доповіді, присвячені питанням зміцнення російсько-болгарських та українсько-болгарських зв'язків на різних етапах історії, були прочитані на засіданнях секції історії IV республіканської конференції славістів. Болгарські історики — учасники конференції професор І. Д. Митев, доцент М. Міхов і Р. Боєв були приємно вражені великим інтересом, виявленим учасниками конференції до історії болгарського народу. Високо оцінили учасники конференції доповіді болгарських вчених Міхова, Митєва та Боєва, а також доповіді кандидата історичних наук М. Дихана про участь болгарського народу в боротьбі за владу Рад на Одещині, наукового співробітника облархіву А. Бачинського про участь болгарських революціонерів в боротьбі під час революції 1905—1907 рр, доцента П. Й. Каришковського про повстання болгарського народу під керівництвом Івайла.

Питанням історії російсько-польських і українсько-польських зв'язків були присвячені доповіді зав. відділом Інституту історії АН УРСР доцента І. Ф. Євсєєва, доцента Одеського університету Я. П. Зінчука, доцента Львівського університету І. І. Білякевича та ін.

Виступаючі під час обговорення відзначили важливе значення республіканської конференції для зміцнення наукових зв'язків між вченими різних наукових установ, а також між вченими України і Болгарії.

Н. КАЛЮЖКО.

—ВАШІ ВРАЖЕННЯ?

Наші гості — болгарські історики в розмові із своїми одеськими колегами виразили своє повне задоволення організацією конференції. Їм було дуже приємно дізнатись, що радянські історики приділяють багато уваги вивченню історії російсько-болгарських зв'язків болгарського революційного руху.

***

Починаючи свою лекцію для старшокурсників-філологів, професор Олексій Володимирович Чичерін сказав слухачам: «Я глибоко вдячний одеситам за запрошення виступити на цій конференції. Гостинність і організаційний талант одеситів завжди справляють найприємніше враження...».

***

Професор Назар Іванович Букатевич (Одеса) сказав нашому кореспонденту: «На жаль, я зараз дуже поспішаю і не маю часу детально розповісти про успішне проведення конференції. Скажу лише, що всі проблеми, поставлені на секціях, були дуже цікавими. Взагалі 4-а республіканська славістична конференція мала велике значення як важливий етап в підготовці до 5-ої Всесвітньої конференції славістів, що відбудеться в Софії в 1963 р.».

***

Багато студентів і викладачів зібрались послухати лекцію доцента кафедри порівняльного мовознавства Чернівецького державного університету О. С. Широкова.

Ми запитали Олега Сергійовича, чи сподобалась йому Одеса.

Він відповів з щирою посмішкою:

— Дуже! Я вперше в Одесі такий тривалий час. Раніше бував тут мимохідь і не міг оцінити Одесу і одеситів. Мене вразив великий інтерес ваших студентів і викладачів до проблеми застосування точних методів в мовознавстві. До речі, ви ж питали про конференцію? Вона мені сподобалась значно більше, ніж попередня, харківська...

ВІСТІ З ІСТОРИЧНОГО

ЗУСТРІЧ З ДРУЗЯМИ

Це була хвилююча зустріч з друзями із Болгарської Народної республіки: проф. І. Д. Митєвим, доц. М. І. Миховим, зав. кафедрою історії СРСР Софійського університету і Р. Боєвим, відповідальним секретарем Варненського окружного комітету радянсько-болгарської дружби,— учасниками наукової конференції з слов'янознавства. Болгарські друзі виступили перед студентами-істориками.

***

На факультеті підведено підсумки змагань між курсами з комсомольської та культурно-масової роботи. Перше місце займає II курс (комсорг курсу Мороз) — ініціатор змагань; на другому місці III курс (комсорг В. Волк), на третьому — V курс (комсорг К. Поглубко).

МИ ПОБУВАЛИ В АТЛАНТИЧНОМУ

Якщо мене не підводить пам'ять, вперше слово «Батайск» прозвучало на нашому курсі років 2 назад. Поговорювали, що деканат хоче послати кількох студентів на заохочувальну практику в Північну Атлантику.

Послужлива пам'ять підказувала назви морів, заток, островів, а власна фантазія змальовувала 10-бальні шторми, айсберги і навіть гренландських ескімосів. Кожний в душі мріяв потрапити в рейс. Проте місяці змінювались роками, «Батайск» ходив у рейси, та на його борту не було студентів Одеського університету. Через це, коли навесні 1961 р. деканат повідомив, що від нашого факультету поїде декілька студентів, цю звістку прийняли з радістю і недовір'ям. Дуже вже часто запевняли, що «в цьому році обов'язково» Однак, цього року чутки переросли у впевненість, коли прийшов лист з міністерства, в якому Одеському держуніверситету пропонувалось відібрати 8 чоловік для проходження ними заохочувальної практики на учбово-науковому судні «Батайск» в Північній Атлантиці Недарма кажуть — обіцяного 3 роки чекають.

Зразу ж виникло питання — хто ж може розраховувати на цю так давно заплановану поїздку? Претендентів було більше, ніж достатньо. Деканат — ця факультетська рада богів — через сито зимової сесії відсіяв 8 чоловік: Б. Андрищак, І. Вакарчук, Г. Гаркава, І. Ковальов, Ю. Ларюшин А. Лущук, С. Матика, Т. Севастєєва. Всі — студенти IV курсу геофаку.

Керівником практики була призначена доцент Н. І. Коновалова— гідролог, викладач геофаку.

Було відомо, що «Батайск» вийде в рейс в перших числах липня. Необхідно коротко розповісти про те, що ж являло собою учбово-наукове судно «Батайск» і яку важливу мету переслідувала експедиція. «Батайск» (довжина — 104 м, водотоннажність — 7900 т.) — це спеціально обладнане для океанографічних досліджень судно. Часто корабель робить рейси в Північну Атлантику, майже до берегів Гренландії. Практиканти на кораблі — це студенти університетів і інститутів великих міст: Москви, Ленінграда, Одеси, Казані. Практика в Атлантиці — це маса захоплюючої і корисної праці для гідрологів. Науково-дослід-

(Закінчення на 3 стор.).

МИ ПОБУВАЛИ В АТЛАНТИЧНОМУ

(Закінчення. Початок на 2 стор.)

на робота ведеться строго за планом, головна увага зосереджується на певних специфічних для кожної спеціальності темах.

Достатньо назвати хоч би такі теми, як «Вивчення морфології морського дна і берегів», «Вивчення великого уламкового матеріалу», «Дослідження підводних каньйонів», «Дослідження тваринного і рослинного світу Північної Атлантики» і т. п. В минулому рейсі «Батайск» вийшов із Мурманська, йшов вздовж берегів Норвегії, потім повернув на південь і протоками Ла-Манш, Зунд, Каттегат повернувся в порт Калінінград. Хвороба одного із членів команди не дозволила нам піти до Ісландії та Гренландії.

Період ична робота експедиції полягала в тому, що на певних координатах океану «Батайск» робив зупинки (станції), де проводилась найбільш інтенсивна робота. Було заплановано 34 станції, але через шторм і хворобу члена команди вдалось провести дослідження лише на 19 станціях. Але і цього досить, щоб сказати: «Робота експедиції пройшла задовільно». Багатий і цікавий матеріал зібрали біологи — студенти Москви і Казані. Спіймані тралом рибачорт, восьминіг, електричний скат і дуже багато морських зірок та їжаків. Невеличку колекцію морських організмів зібрали і ми для нашого університету. Б. Андришак та І. Вакарчук надали велику допомогу геологам та географам в дослідженнях дна Атлантики. Багато дала студентам А. Лущуку та І. Ковальову праця в батиметричному загоні та загоні течій.

Хай не думають читачі цієї невеличкої статті, що життя на кораблі було неперервним ланцюгом робіт і досліджень, втомлюючих вахт та чергувань. Робота найчастіше закінчувалась о 5 годині вечора, а після цього до послуг практикантів і салон з іграми, і волейбольний майданчик, і пінг-понг, а ввечері стихійно організовувались танці. Після рейсу ми побували в Ризі, Москві, Ленінграді, але це вже тема для іншої розмови.

Закінчуючи цю невеличку статтю, мені хочеться висловити ряд думок і, якщо хочете, ряд побажань майбутнім практикантам «Батайска» (сподіваємось, що це був не останній рейс з участю наших студентів).

По-перше, студентам необхідно брати свої теми, які були б близькі їх профілю. По-друге, разом з географами потрібно посилати студентів біологічного факультету. Атлантика настільки багата живими організмами, що біологам там вистачить роботи на цілі роки.

Обіцяють, що в наступні рейси «Батайск» піде в Австралію, південну Атлантику і інші місця земної кулі. З почуттям легкого суму і теплоти ми говоримо: «Щасливого плавання, «Батайск».

Ю. ЛАРЮШИН,
студент IV курсу геофаку.

ПОРАДИ ПЕРШОКУРСНИКАМ

ЯК ЗАПИСУВАТИ ЛЕКЦІЇ

Я ВВАЖАЮ, що лекція — не єдина форма передачі і засвоєння знань. Правда, це найдавніша форма, яка лише з дуже малими змінами дійшла до нашого часу від перших середньовічних університетів. Але, можливо, тоді вона мала більше значення, оскільки рукописна книга була дорогоцінністю, до якої не кожний школяр мав доступ. Тепер же можна з повною підставою повторити слова Пушкіна: «чтение — лучшее учение», і вищу освіту без учбової і наукової книги в наші дні не можна й уявити.

Проте лекція і зараз приносить велику користь. Є ще такі курси, з яких немає підручників. Але, якщо навіть всі курси повністю забезпечені підручниками,— живе слово лектора коментує і доповнює книжковий матеріал, допомагає в ньому розібратись, спрямовує думку студента в роботі над предметом, дисциплінує і систематизує цю роботу, не дозволяючи студентові повністю звільнитись від роздумів над цим предметом на весь семестр, аж до самої сесії. Правда, при умові, що лекції добре, компетентно і творчо читаються і так само ж активно, творчо сприймаються. Відвідування лекцій у нас обов'язкове. Але, справді, важко уявити собі що-небудь безглуздіше, ніж відвідування лекцій, якщо лектора не турбує питання — що дає його лекція студенту і якщо студент сам не бажає що-небудь взяти від лектора, а створює для слів лектора «зелену вулицю» від одного вуха до другого.

Необхідна умова творчого відношення до лекції з боку студента — записування лекції. Саме це повинно перетворити процес слухання лекції з пасивного в активний. Слухати лекцію не записуючи — значить працювати з зовсім незначним коефіцієнтом корисної дії. І якою б цікавою не була лекція, все одно, якщо вона не записана, до кінця семестру від неї в голові зовсім нічого не залишиться. Тим більше, що на протязі семестру їх було багато. Не записуючи, легко втратити провідну нитку в послідовності матеріалу, і тоді слідуюча лекція може виявитись зовсім незрозумілою.

По сторінках вузівських **газет**

Занотовування лекції повинно допомогти продумуванню її і під час самої лекції, і після неї, і в період підготовки до іспитів. Це значить, що з цієї справи слід вигнати автоматизм. Не потрібно намагатися записати якнайбільше, прагнути цілковитого відтворення лекції. Це взагалі неможливо, якщо ви не володієте стенографією. Але стенографічне записування буде зовсім автоматичним і не принесе ніякої користі, коли його потім не розшифровувати і не продумувати. Досвід же показує, що студенти взагалі не пишуть швидко, їм хочеться, щоб все було одразу чисто і розбірливо. А поки ви будете як можна повніше записувати одну фразу, лектор встигне сказати ще дві чи три, які ви не тільки не запишете, але й не почуєте. Залишиться одне: безнадійно кинути олівець чи продовжувати ловити випадкові уривки фраз і стогнати: «Повільніше, будь ласка, ми не встигаємо!». Але лекція не диктант, і лектор повільніше не може, інакше курс взагалі залишиться непрочитаним.

Значить, записувати треба не все, а головне. В цьому майстерність і користь записування. Слухач повинен навчитись «на ходу» виділяти, «выуживать» з потоку слів лектора саму суть: визначення, формулювання, причинні зв'язки. Звичайно, дуже добре, якщо лектор йому в цьому допоможе — затримуванням темпу лекції в потрібних місцях, інтонацією тощо. Але насамперед слухачеві треба постійно обдумувати і намагатися зрозуміти прослухане — тільки так можна відокремити головне від другорядного, істотне від неістотного...

Ваші записи, природно, не дадуть повного змісту курсу, засвоєння якого необхідне для складання іспитів. Складання предмету «по записах», не заглядаючи в підручник,— погана справа навіть тоді, коли записи хороші, і ганебна, коли записи погані чи чужі. Без роботи з підручником чи посібником не обійтись ні в якому разі, але записи вам підкажуть, в чому полягають основні моменти курсу, визначать вам коло важливіших питань.. І, звичайно, вони примусять вас глибше задуматись над тим чи іншим питанням, у викладі якого в лекціях і в книгах ви знайдете істотні розбіжності.

В свій час у мене і моїх товаришів на фізико-математичному факультеті МДУ була хороша звичка. Записували ми лекції наспіх, із скороченнями (які могли зрозуміти тільки ми), звичайно, не дослівно, але намагаючись зберегти логіку викладу. А після лекції, вдома, ми розбирались в цих чернетках і переписували лекцію набіло, доповнюючи її по пам'яті, обробляючи літературно, у важких випадках порадившись з підручником. Із-за недостачі часу це, можливо, не можна робити завжди. Але я добре пам'ятаю, яке задоволення і яку користь одержував я від цієї обробки записів курсів таких видатних вчених і лекторів, як М. М. Лузін, І. І. Жегалкін, В. Ф. Коган,— курсів, які в ті часи не міг замінити жодний підручник. Вважаю, що й тепер така техніка запису була б корисною, хоча б в окремих випадках.

Щодо часу, то я співчуваю нашим студентам з їх навантаженням. Бюджет часу завжди був і буде у студентів напруженим, і навряд чи це становище можна змінити радикально. Занадто велика наука, і занадто коротке життя.

Професор С. П. ХРОМОВ.
(«Московский университет», № 51, 1961 г.).

В СВІТІ ПРЕКРАСНОГО

Фото Г. Еліави.

ДЛЯ ЛЮБИТЕЛІВ СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ

У минулу неділю відбулось відкриття осінньо-зимового сезону в Одеській державній філармонії.

В програмі першого відділу — II симфонія «1905 рік» Дм. Шостаковича у виконанні оркестру філармонії. В другому відділі слухачам було запропоновано «Балетну сюїту» Дм. Шостаковича і «Комедіанти» Д. Кабалевського.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. МЕЧНИКОВА

НАШ КАЛЕНДАР

ВЕЛИКИЙ МАТЕМАТИК

26 жовтня 1811 року народився один з найвидатніших математиків світу, основоположник сучасної алгебри — Еваріст Галуа. Важка доля спіткала геніального французького юнака. Дуже рано виявились його незвичайні математичні здібності, але одержати математичну освіту в знаменитій Політехнічній школі Галуа не пощастило: двічі йому відмовляли у прийомі. Він вступив до Нормальної школи, але через рік був виключений з неї за виступ проти реакційних дій директора. Юний математик намагався організувати самостійний курс лекцій з питань створених ним нових розділів алгебри, та скоро віддався бурхливій революційній діяльності. Галуа був учасником липневої революції 1830 року і мав репутацію палкого республіканця і запеклого ворога короля Луї-Філіпа. За своє життя він двічі сидів у в'язниці. Загинув Галуа на дуелі, коли йому було всього 20 з половиною років (справжні причини цієї дуелі досі не з'ясовані).

Математичні роботи Галуа в основному присвячені важкій і глибокій проблемі розв'язання алгебраїчних рівнянь в радикалах — тут Галуа одержав фундаментальні результати, які в принципі повністю розв'язують проблему і які виявились неприступними для його великих попередників — всесвітньовідомих математиків Лагранжа і Абеля. Ідеї Галуа були настільки оригінальними і глибокими, що ніхто з сучасників не міг його зрозуміти і оцінити, незважаючи на те, що у французькій Академії наук працювали в той час такі видатні математики, як Коші, Фур'е і Пуассон. Рукописи Галуа, надіслані до Академії наук, не тільки не знайшли визнання, а навіть були загублені. Це велика втрата для науки. Ми можемо судити про геніальні ідеї Галуа лише з кількох заміток, надрукованих за його життя і знайдених в його паперах після смерті, особливо з листа, написаного в ніч перед смертю другові Шевальє. Коли років через 30—40 після смерті Галуа розібрались в його працях, вчені були вражені глибиною його математичних ідей.

Для науки головне значення має не сама проблема розв'язування алгебраїчних рівнянь, а ті методи, якими користувався Галуа для її дослідження. Він перший ввів у науку основні поняття сучасної алгебри: група, нормальний дільник, поле і вказав загальний метод вивчення складних алгебраїчних проблем за допомогою теорії груп. Цей метод складає тепер самостійну науку, яка носить славетне ім'я свого творця — теорія Галуа.

Методи теорії Галуа знайшли важливе застосування і за межами алгебри — в теорії аналітичних функцій диференціальних рівнянь, в топології і т. д. Теорія груп, яка тільки в працях Галуа стала справжньою наукою, складає зараз один з найбільш важливих розділів сучасної алгебри і знаходить глибоке застосування в теоретичній фізиці, кристалографії та інших науках.

Сучасна теорія Галуа далеко перевершила наукову спадщину свого засновника, у якого було надто мало часу для її всебічного розвитку. Значний вклад у розвиток теорії Галуа внесли радянські математики М. Г. Чеботарьов, Б. М. Далоне та інші. Радянський учений І. Р. Шафаревич за розв'язання так званої оберненої задачі теорії Галуа удостоєний Ленінської премії.

М. ШВЕЦЬ.

Г. Л. МІХНЕВИЧ

24 жовтня після важкої хвороби помер один з найстаріших професорів університету, доктор фізико-математичних наук, завідуючий кафедрою загальної та молекулярної фізики Георгій Леонтійович МІХНЕВИЧ.

Все трудове життя Георгія Леонтійовича було пов'язане з університетом.

Г. Л. МІХНЕВИЧ народився 20 липня 1892 року в Одесі. В 1911 році вступив на фізико-математичний факультет Одеського університету, після закінчення якого. був залишений для підготовки до професорського звання і розпочав свою наукову й педагогічну роботу в університеті. В тридцятих роках він з своїх учнів та аспірантів створив групу по вивченню процесів кристалізації переохолоджених рідин, яка до цього часу успішно працює в названій галузі науки. За майже 50 років своєї діяльності в університеті Георгій Леонтійович підготував багато висококваліфікованих спеціалістів, які зараз завідують кафедрами у вузах, керують лабораторіями на заводах, працюють в багатьох галузях промисловості та в школах.

Питанням кристалізації Георгій Леонтійович присвятив більше 30 наукових робіт, узагальнення яких лягло в основу його докторської дисертації «Кінетика кристалізації переохолоджених органічних рідин і пересичених розчинів».

Завдяки працям Г. Л. Міхневича і його учнів в університеті створено й успішно розвивається важливий напрямок досліджень сучасної фізики. Вивчення питань кристалізації має велике значення для теорії фазових перетворень речовини, а також для практики виробництва хімічно чистих речовин, для цукрової промисловості, промисловості харчових кислот і т. п.

Георгій Леонтійович був визнаним керівником, старшим товаришем для студентів, аспірантів і молодих вчених. Великої душі людина, він до останніх днів свого життя працював з молоддю, передаючи їй свій великий життєвий досвід, свої знання. Його курси лекцій з фізичної механіки та молекулярної фізики допомагали всім студентам-фізикам виробити науковий підхід до вивчення фізики, були базою дальшого вдосконалення їх як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів.

Пам'ять про Георгія Леонтійовича — Людину, вченого й товариша, назавжди залишиться в наших серцях.

Група товаришів.

М'ЯЧ В КІЛЬЦІ

НІКОЛИ ще першість університету з баскетбола не набирала такої гостроти, як в цьому році. Справа в тому, що декілька команд приблизно рівні по силі. І це відрадно, бо тільки в справжній спортивній боротьбі шліфується майстерність і гартується воля спортсмена.

Команди факультетів розбиті на 2 групи, чотири переможця (по 2 з кожної групи) створюють фінал. Більшої гостроти іграм надає положення про те, що результат в попередніх зустрічах зараховується і в фіналі.

Змагання тільки почались, але вже тепер можна впевнено сказати, що призові місця розіграє «велика четвірка»: геофак, фізфак, мехмат і біофак. Останні команди значно слабші і навряд чи зможуть серйозно конкурувати з ними.

Центральною зустріччю першої групи був матч між командами мехмату та геофаку. П'ятірка географів, якою керує ветеран Я. В. Захаржевський, почала гру досить швидко, і уже через 4 хвилини рахунок був 10:2 на користь геофаку. Однак запал географів значно ослаб. Мабуть, дався взнаки бравадний настрій деяких ігроків, які несерйозно поставились до цієї зустрічі. Поки географи повільно виходили із трансу, мехматівці не витрачали часу даремно. М'ячі один за одним посилались в корзину геофаку. Свисток судді Яковенко перервав першу половину гри з рахунком 28:28.

Після відпочинку географи, нарешті, знайшли себе. Вдало почали грати В. Козловський, В. Григорянц. Коли пролунав фінальний свисток, розрив досяг 15 очок (рахунок матчу 61:46).

Геофак уже виграв у команди факультету іноземних мов і тепер, мабуть, вийде у фінал. В другій групі з особливою цікавістю чекають на зустріч біофаку з фізфаком.

Прихильники команди геофаку вважають свою команду основним претендентом на звання чемпіона університету цього року. У них є й підстави: адже географи в товариському матчі, який відбувся в суботу, легко обіграли збірну фізиків і математиків. Але не треба забувати про біологів, вони, напевно, й самі про себе нагадують.

Серед жіночих команд становище дещо інше. Кращі баскетболістки університету навчаються на хімфаці, і тому уже тепер можна твердо сказати, що вони будуть чемпіонами ОДУ 1961 року.

На закінчення хочеться вказати на один недолік в проведенні чемпіонату: майже ніде не зустрінеш оголошення про наступний матч. Навіть ігроки дуже туманно знайомі з календарем ігор. Це серйозне упущення з боку судейської колегії.

Це вже не перший наш закид на адресу організаторів університетських змагань. Але й досі ні керівництво спортклубу, ні кафедра фізвиховання не звернули уваги на подібні зауваження. Може на цей раз пощастить, і університетські змагання з баскетбола проходитимуть не гірше, ніж це було 5—10 років тому. Цього хочуть і спортсмени, і болільники.

Л. ДМИТРІЄВ.

Фото Г. Еліави.

НЕ В ФОРМІ

Зараз в Одесі проходять фінальні змагання 3-ї республіканської студентської спартакіади з волейбола, в яких бере участь і команда нашого університету.

В перший день наші дівчата в трьох партіях виграли у львівського СКІФ'а. Але це нікого не здивувало: до перемоги волейболісток ми звикли.

Дивуватись довелось наступного дня. Постійні суперниці нашої команди спортсменки медінституту нанесли поразку команді ОДУ з рахунком 3:1. А лише півроку тому наша команда перемагала майбутніх лікарів. Чим же можна пояснити таку невдачу? Говорять, що наші лідери А. Архангельська, Є. Коржова, Г. Петрашкевич «не в формі», що вони втомилися. А хіба не втомились Г. Логвиненко і Н. Задорожна, які зробили все для перемоги команди медінституту?..

В третьому турі команда ОДУ в напруженій боротьбі перемогла сильний колектив Одеського сільськогосподарського інституту з рахунком 3:1 (15:12, 12:15, 15:13, 15:12).

В. ГОНЄЄВ.

ВІДРОДЖЕННЯ

20—22 жовтня на центральному стадіоні проходили легкоатлетичні змагання на першість вузів міста, присвячені XXII з'їздові КПРС. Університетські болільники звикли до задовільних результатів наших легкоатлетів і не дуже цікавились ходом цих змагань. А варто було б!

Мені здається, починається «епоха Відродження» для університетської легкої атлетики. Хоча першими в командному заліку знову стали спортсмени педінституту (факультет фізвиховання), наша команда, що посіла друге місце, програла переможцям зовсім невелику кількість очок. Наші легкоатлети виграли 9 перших місць, 10 других і 7 третіх, одержавши 26 грамот.

Слід відзначити, що поруч з ветеранами-старшокурсниками успішно виступили й наші новачки-першокурсники. Фізик Віктор Марченко був першим в метанні списа і в шестиборстві, встановивши новий рекорд університету в метанні диску — 41 м. 63 см. Першокурсниця Т. Витебська (факультет іноземних мов) була першою в бігу на 200 м. і 400 м., В Полянська перемогла в метанні диску (37 м. 78 см), а Т. Галка (хімфак) була першою в бар'єрному бігу на 80 метрів (13,0 сек), другою в стрибках у висоту (150 см) і третьою в стрибках у довжину (495 см).

Микола Тихоненко (3 курс мехмату) фінішував першим в ходьбі на 10 кілометрів з новим рекордом ОДУ. Людмила Бабінкова перемогла в штовхáнні ядра (10 м. 98 см) і була другою в метанні диску. Дуже приємно відзначити успішний виступ аспіранта фізичного факультету В. В. Сердюка, який зайняв перше місце в метанні молота (42 м. 68 см.).

Ну що ж, ці змагання показали, що ми можемо боротись з легкоатлетами педінституту «на рівних». Зустрінемось навесні!

О. Л. КРИЖАНІВСЬКИЙ,
ст. викладач
кафедри фізвиховання.

„ЗА НАУКОВІ КАДРИ"
СТОР. 4. 27 ЖОВТНЯ 1961 р.

Заст. редактора
М. В. ПАВЛЮК.

«За научные кадры», орган парткома, ректората, комитета ЛКСМУ и профкома Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова, гор. Одесса.
БР 03904. Адреса редакції: Одеса, вул. Щепкіна, 12, К. 6 Друкарня ОДУ ім. І. І. Мечникова. Зам. 1480—1000.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І.І. МЕЧНИКОВА